

ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ВІДКРИТИХ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Анастасія Ярмолук,

*аспірантка кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID ID: 0000-0002-2844-9040*

У статті розглянуто поняття та особливості концепції відкритих інновацій в умовах здійснення цифрової трансформації. На підставі аналізу властивостей моделі відкритих інновацій порушено питання її застосування інноваційними підприємствами в Україні в межах скорочення життєвого циклу інновацій. Оскільки головною перевагою застосування концепції відкритих інновацій є стимулювання інноваційних підприємств до постійного впровадження креативних інновацій та відновлення. Тому що суб'єкти інноваційної діяльності надають конкурентам у використанні майнові права інтелектуальної власності на технології, що використовуються, так і комерційно не застосовуються самостійно юридичними особами.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, інтелектуальна власність, відкриті інновації, інноваційне підприємство, інноваційна діяльність

Вступ. За останніми світовими тенденціями розвитку права інтелектуальної власності суб'єкти господарювання функціонують в умовах кардинальних змін, що відбуваються в більшості галузей права та економіки, оскільки з'являються нові проривні технології та суб'єкти інноваційної діяльності. За аналізом українських та зарубіжних науковців у найближчий час з'явиться величезний ринок суб'єктів інноваційної діяльності, які будуть створювати цифрові двійники виробів, головною властивістю яких стане вирішення задач прогнозу аналітики. Ця перспектива передбачає майбутній перехід України на новий виробничий уклад, що потребує інституційних змін. На сьогодні також простежується тен-

денція скорочення життєвого циклу інновацій, збільшення швидкості впровадження нових розробок та посилення трендів цифрової трансформації.

Тому цифровізація економіки вимагає залучення нових форм співпраці з відкритими інноваціями, в тому числі, з новими бізнес-моделями використання інтелектуальної власності.

Правова охорона інтелектуальної власності відіграє ключову роль у розвитку інноваційної діяльності. Водночас значення інтелектуальної власності в межах моделі відкритих інновацій змінюється з трансформацією економічних процесів у креативну економіку.

Так, інтелектуальна власність стає валютою креативної економіки. Поняття креативної економіки вперше було

¹ Стаття друкується в авторській редакції.

відображено в журналі Businessweek у роботі Пітера Коя, що визначається як галузь, яка сформувалася завдяки висхідній силі ідей. Креативні індустрії мають на меті створення, виробництво та комерціалізацію творчих (креативних) змістів, які є нематеріальними і культурними за своєю природою. Вищеперелічені змісти охороняються правом інтелектуальної власності та можуть набрати форми продукту чи послуги. Серед креативних індустрій виділяють, зокрема, архітектуру, мистецтво, крафт, дизайн, програмне забезпечення, відеоігри тощо [12, 2].

Отже, в межах реалізації проекту Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020–2025 роки необхідно здійснювати адаптацію системи правової охорони інтелектуальної власності щодо створення балансу між публічними щодо доступу суспільства до інноваційних розробок та приватними щодо охорони прав суб'єктів права інтелектуальної власності інтересами для стимулювання подальших інновацій.

Літературний огляд. Протягом останнього часу тематика, пов'язана з відкритими інноваціями, є актуальною в науці права інтелектуальної власності та висвітлюється у великій кількості наукових праць. Свої дослідження цій тематиці присвятили такі вчені, як: К. Бояринова, Ж. Гине, М. Кір'якова, К. Копішинська, Ю. Лазаренко, Г. Чебро та інші. Хоча в юридичній літературі розглядалося поняття відкритих інновацій, однак, ознаки моделі відкритих інновацій в умовах цифровізації економіки України залишаються маловивченими.

Мета і завдання дослідження. Враховуючи вищевказане, метою статті є доведення необхідності застосування концепції відкритих інновацій інноваційними підприємствами в Україні. Завданням статті є охарактеризувати особливості відкритих інновацій у взаємозв'язку з правовою охороною інтелектуальної власності в умовах розвит-

ку національної конкурентоспроможної цифрової економіки, заснованої на знаннях, креативності та інноваціях.

Виклад основного матеріалу. У результаті економічних перетворень значно видозмінюються етапи розвитку інноваційної ідеї від лінійної, замкненої в межах одного підприємства («інноваційна ідея» – «інновація» – «інноваційний продукт») до більш розгалуженої, де втілення інноваційної ідеї в кінцевий продукт може проводитися паралельно на кількох інноваційних підприємствах, а побічні продукти інноваційної діяльності (спін-оффи) можуть реалізовуватися окремо від основного напрямку діяльності суб'єкта господарювання [11].

Тому, в цих умовах юридичні особи змушені швидко адаптуватися до мінливого інноваційного середовища. Оскільки, враховуючи вищенаведені тенденції, в майбутньому необхідним постає підтримка напрямку від усунення неефективності з усіх етапів проектування, виробництва та експлуатації до передачі управління виробництвом інноваційного продукту штучному інтелекту (AI). В результаті чого постає актуальне питання можливості бути автором та володіти правами інтелектуальної власності для AI.

Крім того, Генеральний директор Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) Френсіс Гаррі на 59-й серії засідань Асамблей держав-членів ВОІВ у Женеві, підкреслив значний вплив нових технологій, таких як AI, на сутність політики інтелектуальної власності та визначив необхідність адаптації класичної системи інтелектуальної власності для ефективного співіснування з інноваційною екосистемою. Тому надважливим є міждержавний діалог стосовно питань інтелектуальної власності та AI всередині ВОІВ [17].

Сьогодні арсенал інструментів корпоративних інновацій помітно розширився. Однак, ефективне застосування даного арсеналу вимагає як внутрішніх перетворень у компаніях, так і змін в їх зовнішніх взаємодіях. Тому, постає на-

гальна необхідність пошуку дійсно нових підходів до ведення інноваційної діяльності та правової охорони інтелектуальної власності. В даний момент, як в країнах ЄС, так і в Україні великі юридичні особи є джерелами здебільшого глобальних інновацій та формують попит на інновації, відіграючи ключову роль в інноваційному процесі.

В умовах активної реалізації моделі розвитку цифрової економіки джерелами цифрового прориву стають відкриті інновації.

Автором концепції національних інноваційних систем у межах парадигми відкритих інновацій є професор, виконавчий директор Центру відкритих інновацій школи бізнесу імені У. Хааса Каліфорнійського університету Г. Чесбро [5, 63].

Визначення відкритих інновацій розкривається через поняття інноваційних систем відкритого характеру.

Як зазначає Г. Чесбро, відкриті інновації — це основа формування та функціонування інноваційних систем відкритого характеру, які створюють можливості входу, виходу та переходу інновацій на всіх стадіях інноваційного процесу [20, 3].

Науковець вважає, що не завжди ефективно проводити всі науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) усередині самої корпорації, сподіваючись на збереження переваги щодо інтелектуальної власності за рахунок тільки власних можливостей, що є притаманним для моделі закритих інновацій. Концепція відкритих інновацій передбачає, що інноваційне підприємство отримує знання і технології інших організацій і адаптує їх, тим самим знижуючи власні витрати на НДДКР [21]. Водночас використання знань та досвіду зовнішніх партнерів інноваційних підприємств стосується не тільки процесу виникнення інновації, але також пошуку різних способів розвитку вже наявних технологій та нових напрямів захоплення ринку.

Отже, визначаючи поняття відкритих інновацій, необхідно додати, що це використання цільових потоків знань для прискорення внутрішніх інноваційних процесів, а також для розширення ринків для більш ефективного використання інновацій [13, 82].

Особливості відкритих інновацій у взаємозв'язку з правовою охороною інтелектуальної власності на нормативно-правовому рівні чітко відображено у положеннях проекту Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020-2025 роки. В ній зазначається, що сучасний етап інноваційної діяльності в переважній більшості має не лінійний (створення ОІВ та його наступна комерціалізація), а циклічно-мережевий характер (нові продукти та послуги створюються за спільної участі науки, бізнесу та споживачів і тут механізми створення, захисту та використання ОІВ мають набагато складнішу природу ніж за лінійного характеру цих процесів) [8].

Передумови, які вплинули на реалізацію моделі відкритих інновацій можна поділити на дві групи залежно від їх зв'язку з суб'єктами чи об'єктами інноваційної діяльності.

Серед передумов, що пов'язані з суб'єктами інноваційної діяльності, можна виокремити: неможливість повною мірою використання розробниками всього наявного обсягу даних та інформації; стимулювання виникнення нових креативних ідей за допомогою інтенсивного поширення корисних знань між суб'єктами інноваційної діяльності. До передумов, що пов'язані з об'єктами інноваційної діяльності, можна віднести: швидку втрату актуальності інноваційними ідеями, які не реалізуються безпосередньо на практиці; неодноразове невикористання об'єктів права інтелектуальної власності через відсутність необхідних ресурсів, устаткування тощо [4, 68].

Серед основних принципів концепції відкритих інновацій Г. Чесбро [23] виокремлює: перехід від використання ви-

ключно внутрішніх інноваційних розробок із коротким життєвим циклом до джерел зовнішніх знань; орієнтацію на ринок як джерело надходження нового корисного досвіду в інноваційне підприємство; пріоритетність створення відкритої бізнес-моделі компанії у порівнянні з досягненням ринкового лідерства; розгляд конкурентних переваг від внутрішніх інноваційних розробок компанії не лише у вигляді кінцевої мети, але й як засіб набуття нових знань шляхом їх відкритого обороту на ринку.

Згідно з концепцією відкритих інновацій для отримання прибутку від інновацій не обов'язково бути першим на ринку. Тоді як формування оптимальної моделі із залученням як внутрішніх, так і зовнішніх ресурсів здійснюється завдяки інтеграції інноваційного підприємства у мінливе зовнішнє інноваційне середовище.

Обов'язковою умовою інноваційного розвитку сьогодні є активний обмін майновими правами інтелектуальної власності, який долає актуальну тенденцію в Україні щодо консервації результатів наукових досліджень, що не можуть знайти реальних шляхів комерціалізації в межах однієї економічної системи. Потрапляння такої креативної ідеї або наукового результату в іншу економічну систему може призвести до активізації інноваційного процесу в цій системі. Враховуючи глобалізаційну природу сучасного економічного розвитку, позитивні зміни в одній економічній системі призведуть до збільшення результативності інноваційної діяльності взаємодіючих систем [14, 20].

На базі довготривалих наукових досліджень вчені О. Гасман і Е. Енкель представили три основні архетипи відкритого інноваційного процесу. До них належать наступні процеси: 1) процес «ззовні всередину», який передбачає інтеграцію зовнішніх знань постачальників, споживачів та інших суб'єктів інноваційної діяльності у власну базу знань з метою значного підвищення інноваційного потенціалу компанії; 2)

процес «зсередини назовні», який уособлює збільшення прибутку шляхом постачання креативних ідей на ринок, надання дозволу на використання об'єкта права інтелектуальної власності з виплатою плати (ст.ст. 1108–1111 ЦК України) і передачу інноваційних ідей за межі компанії; 3) сполучний процес, що об'єднує два вищезазначених процеси з використанням як зовнішніх джерел для отримання знань і їх поширення, так і працюючи з компліментарними партнерами [25].

Розглянемо перший вид архетипів відкритого інноваційного процесу, що отримав назву «ззовні всередину».

Вхідні потоки (*«inflows of knowledge»*) помітно розширюють базу знань, технологій інноваційного підприємства за допомогою отримання інноваційних ідей від конкурентів, промислових партнерів, споживачів, постачальників, дослідницьких установ. Для плідної співпраці компаній із зовнішніми фахівцями створюється певна відкрита мережа для пошуку інноваційних рішень. Так, за допомогою використання, наприклад, зовнішніх винаходів юридичні особи можуть вільно реалізовувати власні інноваційні проекти.

Наступний вид архетипів відкритого інноваційного процесу визначається як процес «зсередини назовні».

Вихідні потоки (*«outflows of knowledge»*) створюють реальні можливості для просування креативних ідей та розробок, які не використані всередині даної компанії через недостатність відповідних ресурсів, але мають ринковий потенціал комерціалізації [22, 172].

Також зворотній процес визначає реальну перспективу розширення інноваційної екосистеми суб'єкта господарювання та отримання прибутку від укладених ліцензійних угод у сфері інтелектуальної власності. Оскільки шляхом передачі внутрішніх інноваційних ідей, що виникли в межах компанії, іншим суб'єктам інноваційної діяльності виникає можливість виявлення нових потенційних

сфер використання інноваційних розробок.

Аналізуючи зворотній процес («*inside-out process*») з позиції правової охорони інтелектуальної власності, що є завданням даного дослідження, можна дійти висновку, що для інноваційного підприємства, яке є безпосереднім володільцем прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що мають певну цінність для нього та інших компаній на українському ринку та не приносять даному інноваційному підприємству певного прибутку, бажаним є на умовах укладення ліцензійної угоди та сплати ліцензійних платежів надання дозволу контрагентам, інноваційним посередникам продовження розвитку його інноваційних проектів.

Розглядаючи міжнародну аналітику в сфері інтелектуальної власності, можна підсумувати, що багато компаній компенсують від 10 % до 20 % своїх витрат на НДДКР у такий спосіб. Загальновідома компанія *Royal Philips Electronics* створила прибутковий бізнес завдяки своїм 60 000 патентів, що стали основою для створення більше 20 нових компаній. Окремі з яких, наприклад *Liquavista*, *Silicon Hive*, є потенційними майбутніми постачальниками, що отримали зовнішнє фінансування [9, 158].

Для створення унікальних інновацій внутрішні інноваційні дослідження важливо підкріплювати зовнішніми. Тобто, довершена модель відкритих інновацій передбачає двостороннє поєднання перспективних внутрішніх інновацій доповнених зовнішніми інноваційними розробками, які спрямовані на вдосконалення або навіть створення нових моделей українського бізнесу.

В концепції відкритих інновацій знайшло своє безпосереднє відображення створення нових технологій на основі наукової співпраці та розвитку інновацій на принципах відкритості в проведених спільних НДДКР [16, 29].

Отже, основна особливість відкритих інновацій полягає в тому, що інноваційні підприємства ведуть НДДКР

не поодинокі, а спільно з іншими суб'єктами господарювання. Часто при цьому партнерами виступають взаємодоповнюючі компанії. У великі союзи нерідко входять також державні інститути. Центрами інновацій зазвичай виступають центри передового досвіду, які володіють необхідними ресурсами. Наприклад, таким центром є *High Tech Campus* в Ейндховені (Нідерланди), що функціонує як величезний центр співпраці в області науки та бізнесу [7].

Поступове поширення парадигми відкритих інновацій сприяло також актуалізації тісної взаємодії виробника з кінцевим споживачем у сфері формування нової конкурентоспроможної пропозиції. Отже, споживач в традиційному розумінні права інтелектуальної власності переходить у позицію партнера, який бере активну участь у розвитку інноваційних продуктів компанії. В межах даної моделі інноваційні підприємства зосереджуються одночасно на комерціалізації креативних ідей, здобутих як всередині компанії на основі внутрішніх розробок, так і отриманих ззовні, в тому числі від власних споживачів [24, 37–40], що за допомогою залучення зовнішніх партнерів в інноваційний процес сприяє проходженню новими технологіями життєвого циклу інновацій набагато скоріше по часу. Це є однією з вагомих переваг відкритих інновацій порівняно з концепцією закритих інновацій за ознакою швидкості здійснення інноваційної діяльності.

Серед чималих переваг моделі відкритих інновацій для її застосування інноваційними підприємствами в Україні можна визначити розподіл витрат на здійснення НДДКР. Це набуває сьогодні дійсно великого значення для компаній, оскільки за останній час значно зросли фінансові ризики, пов'язані з виведенням нового інноваційного продукту на ринок. На ранніх етапах дослідження технології можна поєднати з доповнюючими або додатковими технологіями. Отже, значущість співпраці для суб'єктів господарюван-

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

ня зростає, тому що використання великих баз знань з різних джерел тільки сприяє інноваційній діяльності.

В умовах скорочення життєвого циклу інновацій це набуває особливої актуальності, оскільки важливіше створити раціональну бізнес-модель, яка дала б можливість ефективно використовувати внутрішні та зовнішні інновації за допомогою такого механізму права інтелектуальної власності як ліцензування, трансферу технологій та стимулювання внутрішніх НДДКР для одержання частини цінності від використання зовнішніх інновацій, ніж першим для інноваційного підприємства вивести інновацію на ринок України [19, 5].

В межах парадигми відкритих інновацій суб'єкти господарювання можуть як розробляти власні креативні ідеї, так і використовувати свою бізнес-модель для виявлення та використання більш ефективних інноваційних розробок партнерів, не проводячи власних наукових досліджень, які потребують великих витрат і не завжди гарантують реальне впровадження результатів у виробництво [6, 60]. Отже, в умовах посилення трендів цифрової трансформації інноваційна діяльність юридичних осіб, що випускають дійсно конкурентну високотехнологічну продукцію, повинна охоплювати не тільки ефективне створення нових інноваційних ідей. Інноваційним підприємствам необхідно також активно долучатися до розробки бізнес-моделей, що спроможні забезпечити швидке застосування як власних інноваційних розробок, так і тих, що виникають внаслідок результативного партнерства наукових установ, університетів, бізнес-структур та державного сектору.

Автор концепції відкритих інновацій Г. Чесбро у своєму науковому дослідженні «Відкриті бізнес-моделі» окреслює функціонування та розвиток інноваційного підприємства під час використання ефективних відкритих бізнес-моделей. Необхідно погодитись із вченим, що для кожної стадії життєво-

го циклу об'єктів права інтелектуальної власності необхідна відповідна бізнес-модель [25].

Отже, можна підсумувати, що парадигма відкритих інновацій передбачає у собі використання суб'єктами інноваційної діяльності відкритих бізнес-моделей.

В умовах реалізації проекту Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020–2025 роки бізнес-модель інноваційних підприємств повинна бути спрямована на управління ланцюжком створення інноваційної вартості. З цих позицій заслуговують на увагу такі передумови впровадження відкритих бізнес-моделей, як: доступні можливості для малих інноваційних підприємств отримувати прибуток від відкритих інновацій (наприклад, ліцензійні програми, не пов'язані з обмеженнями на подальшу модифікацію, але зі збереженням інформації про первинне авторство й внесені зміни); можливості для великих інноваційних підприємств отримувати прибуток від інтелектуальної власності тих напрямків бізнесу, з яких вона вийшла (наприклад, компанія General Electric одержує роялті від азійських компаній, що випускають зняті з виробництва товари під маркою General Electric) [15, 53].

Отже, одним із аргументів щодо впровадження відкритих інновацій в Україні є той факт, що з метою пошуку балансу між публічними та приватними інтересами в інтелектуальній власності дана концепція буде здійснювати сприяння стрімкому обміну технологічними досягненнями та заохочувати активний пошук інноваційних бізнес-ідей. Це є надзвичайно важливим для правової охорони інтелектуальної власності та розвитку інноваційної діяльності, оскільки обмін знаннями та новими результатами сприяє подальшим креативним інноваціям.

Серед головних причин, які безпосередньо сприяли трансформації концепції закритих інновацій у модель відкритих інновацій можна виокремити не-

обхідність більш активного залучення й поширення інноваційними підприємствами інтелектуальної власності, що, зі свого боку, сприятиме створенню та розвитку відкритого ринку об'єктів права інтелектуальної власності України.

Водночас ступінь впливу на інноваційну активність суб'єктів інноваційної діяльності таких чинників як права інтелектуальної власності та придбання технологій ззовні змінюється географічно залежно від країни.

Наприклад, у Данії, Австрії та Новій Зеландії при створенні інновацій використання власних технологій часто поєднується з імпортом результатів досліджень і розробок, що свідчить про використання відкритих інноваційних схем. У таких країнах як Великобританія та Франція, навпаки, інноваційні підприємства все більшої уваги приділяють питанню правової охорони інтелектуальної власності [3]. При дотриманні авторського права та отриманні патентів неоліком цього підходу є одночасне не повне використання потенційних перспектив застосування інноваційних технологій від зовнішніх партнерів.

Досліджуючи відкриті інновації у взаємозв'язку з інтелектуальною власністю, слушною є позиція, відповідно до якої відкриті національні інноваційні системи ґрунтуються на взаємодії інститутів у їх широкому навколишньому середовищі через соціальну й мережну взаємодію, технологічні траєкторії, науково-технічну політику, структуру ринків, національну політику, інтелектуальну власність, міжнародні інвестиційні та торговельні угоди [1].

Отже, за загальним визначенням відкриті інновації – це процес інновації, що характеризується спільними дослідженнями й спільним використанням знань та інтелектуальної власності різними інституціональними агентами [23; 27].

Пропонуємо розширити визначення поняття відкритих інновацій відповідно до уніфікованих дефініцій у законодавстві у сфері інноваційної діяльності

із деталізацією характеристики процесу. Вважаємо доцільним у Законі України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 року № 40-IV (зі змінами) поняття відкритих інновацій викласти в наступній редакції: «Відкриті інновації – це процес взаємодії і зворотного зв'язку на різних етапах розробки нового продукту, що характеризується спільними дослідженнями й спільним використанням знань та інтелектуальної власності різними суб'єктами інноваційної діяльності».

Для того, щоб довести необхідність застосування концепції відкритих інновацій інноваційними підприємствами в Україні потрібно провести порівняння концепцій відкритих та закритих інновацій з позиції правової охорони інтелектуальної власності.

Здійснюючи розмежування традиційної, тобто закритої інноваційної моделі від парадигми відкритих інновацій, можна дійти висновку, що для традиційної концепції притаманний безпосередній контроль компанією за дотриманням власних прав інтелектуальної власності з метою неможливості користування ними конкурентами на свою користь. Однак, для відкритих інновацій властивим є отримання інноваційним підприємством прибутку від використання іншими компаніями її об'єктів права інтелектуальної власності, а також використання об'єктів права інтелектуальної власності інших суб'єктів господарювання (ст. 426 ЦК України) [18; 26], якщо це призведе до підвищення якості його бізнес-моделі.

Висновки. Як було визначено на парламентських слуханнях на тему: «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні» 16 грудня 2019 року, за оцінюванням інноваційного розвитку національної економіки в ЄС, Україна все ще залишається в групі країн, яка називається «інноватор, що формується» [10].

Тому великою перевагою застосування концепції відкритих інновацій в умовах розвитку науково-технічного

прогресу є значне полегшення можливості створення саме проривних технологій у вигляді, зокрема, галузевих стандартів. Оскільки одному інноваційному підприємству досить важко самотійно пройти шлях від проведення НДДКР до надання правової охорони інтелектуальної власності. Прикладом створення галузевого стандарту за допомогою використання моделі відкритих інновацій є технологія USB.

Наступною перевагою концепції відкритих інновацій в Україні в умовах впровадження цифрових технологій є стимулювання інноваційних підприємств до постійного впровадження інновацій та відновлення. Це здійснюється за рахунок того, що в межах даної моделі суб'єкти інноваційної діяльності надають конкурентам у використанні майнові права інтелектуальної власності на технології, що як використовуються, так і комерційно не застосовуються самотійно юридичними особами.

Ефективна правова охорона інтелектуальної власності надає інноваційним підприємствам велику кількість правових можливостей, що сприяють успішному завершенню інновацій в межах концепції відкритих інновацій. Це є метою життєвого циклу інноваційних проєктів. Такі можливості охоплюють ліцензування, відчуження прав інтелектуальної власності та стратегічні ділові партнерства або альянси для успішної комерціалізації нових креативних технологій.

Зокрема, правова охорона інтелектуальної власності може сприяти створенню такої стратегічно корисної форми партнерства в межах концепції відкритих інновацій як спільні підприємства, що допомагає інноваційному підприємству швидше подолати «долину смерті».

Тому вважаємо правильним та актуальним зазначення у проєкті Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020-2025 роки, що для розвитку ринків ІВ важливим є й те, що крім традиційних форм ліцензування прав інтелектуальної власності

з'являються нові механізми співпраці (спільна діяльність із розроблення та використання технологій) [8].

Розглядаючи відкриті інновації з точки зору правової охорони інтелектуальної власності, перед суб'єктами інноваційної діяльності, що виступали партнерами, постає питання визначення стратегії правої охорони нового технологічного рішення. Це залежить, зокрема, від можливості самотійного створення винаходу конкурентами та їх можливості винайти винахід за допомогою зворотної розробки з продукту, розробленого з його використанням.

По-перше, інновації, створені в межах концепції відкритих інновацій, отримують патентну охорону. Розглядаючи зв'язок патентів з інноваційною діяльністю, вони виступають стимулом інновацій та показником інноваційного потенціалу країни.

При тому, що Україна входить до ТОП-25 країн світу за кількістю патентних заявок від резидентів у розрахунок на 100 млрд. дол. У ВВП [2].

Проте, кількість отриманих патентів не завжди свідчить про високий рівень інноваційного розвитку, оскільки, зокрема, в Китаї припиняється дія великої кількості патентів. Тому для розв'язання правових проблем, пов'язаних із використанням об'єктів права інтелектуальної власності необхідно постійно підвищувати якість патентів.

У проєкті Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020–2025 роки чітко визначено актуальну проблему щодо вкрай низького використання малими і середніми підприємствами потенціалу інтелектуальної власності [8]. Тому патенти стають надійним джерелом додаткового доходу для малого та середнього бізнесу саме у партнерстві інноваційних підприємств в межах концепції відкритих інновацій.

По-друге, нововведення, що було створено суб'єктами інноваційної діяльності спільно із застосуванням моделі відкритих інновацій отримують правову охорону у вигляді комерційної таємниці.

Звертаючись до вищезазначеної проблеми, це особливо актуально для малих та середніх інноваційних підприємств для підвищення власної конкурентоспроможності. Правовий режим комерційної таємниці також є актуальним на етапі НДДКР для збереження конкурентної переваги.

Водночас здійснення правової охорони нової технології у вигляді отримання патенту або комерційної таємниці відіграє головну роль у залученні потенційних партнерів в межах концепції відкритих інновацій. Тому для підвищення успішності комерціалізації інновації для суб'єкта інноваційної діяльності необхідним є укладення договору про спільне підприємство з володільцем свідоцтва на сильну торговельну марку.

Отже, ключова роль використання правових інструментів інтелектуальної власності в межах впровадження концепції відкритих інновацій полягає у значному зниженні ризику для залуче-

них у сприяння ринкового успіху інновацій суб'єктів інноваційної діяльності.

Забезпечення ефективної правової охорони інтелектуальної власності сприяє прийняттю правильного та своєчасного рішення інвесторів венчурного капіталу, якщо стратегія інноваційного підприємства вказує на ефективне використання прав інтелектуальної власності, що підвищує його потенціал для отримання майбутніх доходів та розвитку конкурентоспроможності. Отже, інтелектуальна власність забезпечує реальний доступ до фінансування та технічних засобів, а також сильну переговорну позицію при заснуванні ділових партнерських правовідносин в межах відкритих інновацій. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Авдеев П. А. *Взаимодействие уровней формирования национальных инновационных систем в процессе интеграции в мировое экономическое пространство: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. Екатеринбург, 2015. 29 с.*
2. Андросчук Г. О. *Україна в глобальному інноваційному індексі. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: X Міжнародний бізнес-форум (Київ, 21 березня 2017 р.) / відп. ред. Мазаракі А. А. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. С. 16–19.*
3. Гине Ж. *Открытие инновации: эффекты для корпоративных стратегий, государственной политики и международного «перетока» исследований и разработок. Форсайт. 2012. Т. 6. № 1. С. 26–35.*
4. Зубко О. В. *Інновації як детермінанти циклічного економічного розвитку. Економіка та держава. 2013. № 10. С. 64–69.*
5. Краус Н. М., Краус К. М. *Гене́за концепцій теорії інновацій та науковий уявлення про основи інноваційного розвитку. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2017. № 2 (80). С. 61–71.*
6. Мазнев Г. Є *Інновації: теоретико-еволюційні аспекти. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2015. Випуск 162. С. 56–63.*
7. Модуль 3. *Инновации и охрана интеллектуальной собственности. DL450R – DL450 Управление интеллектуальной собственностью. 60 с. URL: <https://welc.wipo.int/acc/index.jsf?page=courseCatalog.xhtml&lang=ru&cc=DL302R>.*
8. *Національна стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020–2025 роки: проект від 06.11.2019 р. URL: https://drive.google.com/file/d/1oqjابخZiTempwJjaZsO1NoLt7fvP_qxj/view.*

9. Панченко Є. Г., Кір'якова М. Є. Концепція відкритих інновацій та її використання транснаціональними корпораціями в Україні. *Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право*. 2013. № 1. С. 155–162.
  10. Парламентські слухання на тему: «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні».
URL: <https://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/186120.html>.
  11. Порхун Е. Ю. Возможность применения моделей «спин-офф» и «спин-аут» при организации инновационных компаний. *Креативная экономика*. 2011. № 5. С. 103–108.
  12. *Право інтелектуальної власності для креативних індустрій: Хендбук для тих, хто прагне мати під рукою юриста...і/ розробники: О. Сімсон, С. Глотов, Т. Дуденко, К. Зеров, О. Кулініч, М. Попов; відп. ред. О. Сімсон, С. Глотов. Х.: Точка, 2019. 76 с.*
  13. Рудь Н. Т. Відкритті інновації – нова парадигма інноваційного розвитку. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2013. Випуск 21. С. 81–85.
  14. Трофимова В. В. Концептуальні засади розвитку інноваційної економічної культури українського суспільства в умовах глобальної інтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 7. С. 18–23.
  15. Федулова Л. Бізнес-моделі інноваційного розвитку підприємств торгівлі. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. № 3. С. 48–64.
  16. Федулова Л. І. *Технологічна політика: глобальний контекст та українська практика: монографія*. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 844 с.
  17. Френсіс Гаррі: «Зростання ролі інтелектуальної власності принесло нові виклики як для сфери ІВ в цілому, так і для ВОІВ».
URL: <https://ukrpatent.org/uk/news/main/wipro-assembly-59-01102019>.
  18. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
  19. Черваньов Д., Названова Л. Пріоритетні напрямки реалізації відкритих інновацій в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. Випуск 136. С. 4–7.
  20. Чесбро Г. *Открытие инновации. Создание прибыльных технологий; пер. с англ. В. Н. Егорова. Москва: Поколение, 2007. 336 с.*
  21. Chesbrough H. *Managing Open Innovation: Chess and Poker. Research Technology Management*. 2004. Vol. 47, No 1. P. 23–26.
  22. Chesbrough H. *Open Business Models: How to Thrive in the New Innovation Landscape*. Boston: Harvard Business School Press, 2006. 272 p.
  23. Chesbrough H. *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Boston: Harvard University Press, 2003. 227 p.
  24. Chesbrough H. *The era of open innovation. MIT Sloan Management Review*. 2003. Vol. 3, No 44. P. 35–41.
  25. Gassmann O., Enkel E. *Towards a Theory of Open Innovation: Three Core Process Archetypes. Proceedings of the R&D Management Conference, Lisbon, Portugal, July 6-9 2004. P. 1–18.*
  26. *Patents Awarded to U.S. Universities. National Science Foundation*. 2011.
URL: <https://wayback.archive-it.org/5902/20150701011416/http://www.nsf.gov/statistics/seind93/chap5/doc/5e293.htm>.
  27. *The Global Competition for Talent: Mobility of the Highly Skilled*. Paris: OECD, 2008. 165 p.
-
1. Avdeev P. A. *Vzaymodeistviye urovnei formirovaniya natsyonalnykh ynnovatsyonnykh system v protsesse yntehratsyy v myruoye ekonomicheskoye prostranstvo: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.05. Ekaterynburh, 2015. 29 s.*

2. Androshchuk H. O. *Ukraina v hlobalnomu innovatsiinomu indeksi. Problemy ta perspektivy rozvytku innovatsiinoi diialnosti v Ukraini: Kh Mizhnarodnyi biznes-forum (Kyiv, 21 bereznia 2017 r.) / vidp. red. Mazaraki A. A. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2017. S. 16–19.*
3. *Hyne Zh. Otkrytye ynnovatsyy: efekty dlia korporatyvnykh stratehyi, hosudarstvennoi polytyky y mezhdunarodnoho «peretoka» yssledovanyi y razrabotok. Forsait. 2012. T. 6. № 1. S. 26–35.*
4. *Zubko O. V. Innovatsii yak determinanty tsyklichnoho ekonomichnoho rozvytku. Ekonomika ta derzhava. 2013. № 10. S. 64–69.*
5. *Kraus N. M., Kraus K. M. Heneza kontseptsii teorii innovatsii ta naukovi uiaвлення pro osnovy innovatsiinoho rozvytku. Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. 2017. № 2 (80). S. 61–71.*
6. *Mazniev H. Ye Innovatsii: teoretyko-evoliutsiini aspekty. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka. 2015. Vypusk 162. S. 56–63.*
7. *Modul 3. Ynnovatsyy y okhrana yntellektualnoi sobstvennosti. DL450R – DL-450 Upravlenye yntellektualnoi sobstvennostiu. 60 s. URL: <https://welc.wipo.int/acc/index.jsf?page=courseCatalog.xhtml&lang=ru&cc=DL302R>.*
8. *Natsionalna stratehiia u sferi intelektualnoi vlasnosti na period 2020-2025 roky: proiekt vid 06.11.2019 r. URL: https://drive.google.com/file/d/1oqjabxZiTempwJjaZsO1NoLt7fvP_qxj/view.*
9. *Panchenko Ye. H., Kiriakova M. Ye. Kontseptsiiia vidkrytykh innovatsii ta yii vykorystannia transnatsionalnymy korporatsiiamy v Ukraini. Stratehiia rozvytku Ukrainy. Ekonomika, sotsiologiia, pravo. 2013. № 1. S. 155–162.*
10. *Parlamentski slukhannia na temu: «Pobudova efektyvnoi systemy okhorony intelektualnoi vlasnosti v Ukraini». URL: <https://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/186120.html>.*
11. *Porkhun E. Yu. Vozmozhnost pryimeneniya modelei «spyn-off» y «spyn-aut» pry orhanyzatsyy ynnovatsyionnykh kompanyi. Kreatyvnaia ekonomyka. 2011. № 5. S. 103–108.*
12. *Pravo intelektualnoi vlasnosti dlia kreatyvnykh industrii: Khendbuk dlia tykh, khto prahne maty pid rukoiu yurysta...i/ rozrobnyky: O. Simson, S. Hlotov, T. Dudenko, K. Zerov, O. Kulnich, M. Popov; vidp. red. O. Simson, S. Hlotov. Kh.: Tochka, 2019. 76 s.*
13. *Rud N. T. Vidkrytti innovatsii – nova paradyhma innovatsiinoho rozvytku. Naukovyi zapysky. Seriiia «Ekonomika». 2013. Vypusk 21. S. 81–85.*
14. *Trofymova V. V. Kontseptualni zasady rozvytku innovatsiinoi ekonomichnoi kultury ukrainskoho suspilstva v umovakh hlobalnoi intehtratsii. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2010. № 7. S. 18–23.*
15. *Fedulova L. Biznes-modeli innovatsiinoho rozvytku pidpriumstv torhivli. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelnno-ekonomichnoho universytetu. 2017. № 3. S. 48–64.*
16. *Fedulova L. I. Tekhnolohichna polityka: hlobalnyi kontekst ta ukrainska praktyka: monohrafiia. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2015. 844 s.*
17. *Frensis Harri: «Zrostantia roli intelektualnoi vlasnosti pryneslo novi vyklyky yak dlia sfery IV v tsilomu, tak i dlia VOIV». URL: <https://ukrpatent.org/uk/news/main/wipo-assembly-59-01102019>.*
18. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. № 40-44. St. 356.*
19. *Chervanov D., Nazvanova L. Priorytetni napriamky realizatsii vidkrytykh innovatsii v Ukraini. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika. 2012. Vypusk 136. S. 4–7.*
20. *Chesbro H. Otkrytye ynnovatsyy. Sozdanye prybylnykh tekhnolohyi; per. s anhl. V. N. Ehorova. Moskva: Pokolenye, 2007. 336 s.*

21. Shesbrough H. *Managing Open Innovation: Chess and Poker*. *Research Technology Management*. 2004. Vol. 47, No 1. P. 23–26.
22. Chesbrough H. *Open Business Models: How to Thrive in the New Innovation Landscape*. Boston: Harvard Business School Press, 2006. 272 p.
23. Chesbrough H. *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Boston: Harvard University Press, 2003. 227 p.
24. Chesbrough H. *The era of open innovation*. *MIT Sloan Management Review*. 2003. Vol. 3, No 44. P. 35–41.
25. Gassmann O., Enkel E. *Towards a Theory of Open Innovation: Three Core Process Archetypes*. *Proceedings of the R&D Management Conference, Lisbon, Portugal, July 6-9 2004*. P. 1-18.
26. *Patents Awarded to U.S. Universities*. National Science Foundation. 2011.
URL: <https://wayback.archive-it.org/5902/20150701011416/http://www.nsf.gov/statistics/seind93/chap5/doc/5e293.htm>.
27. *The Global Competition for Talent: Mobility of the Highly Skilled*. Paris: OECD, 2008. 165 p.

Надійшла до редакції 19.05.2020 року

Ярмолюк А. Внедрение модели открытых инноваций в условиях развития цифровой экономики. В статье рассмотрены понятие и особенности концепции открытых инноваций в условиях осуществления цифровой трансформации. На основании анализа свойств модели открытых инноваций поднят вопрос ее применения инновационными предприятиями в Украине в рамках сокращения жизненного цикла инноваций. Поскольку главным преимуществом применения концепции открытых инноваций является стимулирование инновационных предприятий к постоянному внедрению креативных инноваций и восстановлению. Потому что субъекты инновационной деятельности предоставляют конкурентам в использование имущественные права интеллектуальной собственности на технологии, которые используются, так и коммерчески не применяются самостоятельно юридическими лицами.

Ключевые слова: право интеллектуальной собственности, интеллектуальная собственность, открытые инновации, инновационное предприятие, инновационная деятельность

Yarmoliuk A. Implementation of the open innovation model in the conditions of development of the digital economy. The author emphasizes that the model of open innovation involves the search for creative innovative ideas, joint research and creation of innovations with partners and the strategic use of intellectual property rights. In this way, the potential of invention is used in solving the problems of innovation. The article notes that the model of open innovation involves increasing the return on their own research and development through the alienation of patents or the issuance of licenses for the use of intellectual property rights. However, the author identifies an important problem of information leakage, which is the object of intellectual property rights. Therefore, as noted in the article, an innovative enterprise must have control over intellectual property so that competitors do not profit from the use of innovative ideas of others. It is also necessary to form high-quality intellectual property support systems. In the article, the author details the role of intellectual property in promoting innovation within the concept of open innovation. Innovative technologies have been successfully commercialized with the strategic use of intellec-

tual property rights. Intellectual property plays a key role in enhancing the competitiveness of innovative enterprises, preserving their innovative advantages and facilitating the process of bringing innovative technologies to market created within the framework of an open innovation model. Intellectual property also significantly helps external partners make informed decisions about the need to assist with technical knowledge and funding to overcome the innovative ideas of the Death Valley from the time of invention to the launch of a new product. So, the author emphasizes that intellectual property plays a significant role in facilitating access to early stage capital suppliers, including seed capital, business angels, venture capitalists, financial institutions that help the invention to enter the market. In the partnership of innovative businesses, patents become a reliable source of additional income for small and medium-sized businesses.

Keywords: intellectual property rights, intellectual property, open innovation, innovative enterprise, innovative activity